

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Радостин Вазов,

Висшето училище по застраховане и финанси

на материалите, представени за участие в конкурс за
заемане на академичната длъжност „доцент“ във

Висшето училище по застраховане и финанси,
област на висше образование 3. Социални, стопански
и правни науки, професионално направление 3.8.
Икономика (Бюджетно управление и иновативни
бюджетни методики)

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 52 от 05.07.2022 г. и в интернетстраницата на Висшето училище по застраховане и финанси – София, като единствен кандидат участва д-р Джеймс Бориславов Йоловски, хоноруван асистент във Висшето училище по застраховане и финанси – София.

1. Общо представяне на получените материали Предмет:

Със заповед № 372 от 10.11.2022 г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н. Борис Велчев, съм определен за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ във ВУЗФ по област на висше образование по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика (Бюджетно управление и иновативни бюджетни методики). За участие в обявения конкурс е подал документи единствен кандидат: д-р Джеймс Бориславов Йоловски от Висше училище по застраховане и финанси

Представеният от д-р Джеймс Бориславов Йоловски комплект материали на електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ВУЗФ и включва следните документи:

1. Заявление за допускане до участие в конкурса

2. Професионална автобиография
3. Диплома за завършено висше образование
4. Диплома за ОНС „доктор“
5. Свидетелство за научно звание „доцент“
6. Списък на публикациите, заедно със самите публикации за участие в конкурса
7. Тематични резюмета на научните публикации и разработки
8. Списък на приносите в научните трудове
9. Справка за цитиранията
10. Справка за съответствие с националните изисквания
11. Свидетелство за съдимост и медицинско свидетелство
12. Справка за допълнителни показатели

За целите на настоящия конкурс кандидатът е публикувал общо 18 научни разработки, а именно основен хабилитационен труд - монография, книга по дисертационния труд, статии и доклади. От тях 13 представляват самостоятелни трудове и 5 в съавторство. Има студии, статии и научни доклади в цитираните области. Част от публикациите са на английски език.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Джеймс Бориславов Йоловски е роден през 1990 година. Завършва Националната търговска гимназия в гр. Пловдив, притежава бакалавърска степен по „Финанси“ и магистърска степен по „Счетоводство“ със специализация „Финансова отчетност“ в УНСС, гр. София. През 2019 година придобива образователна и научна степен Доктор по икономика, след завършена редовна докторантура към катедра „Счетоводство и анализ“ на УНСС, със защитен дисертационен труд на тема „Теоретико-методологични аспекти на бюджетирането в организациите с нестопанска цел (по примера на фондация)“. От 2018 г, по настоящем Джеймс Бориславов Йоловски работи като главен експерт-сътрудник във Фискалния съвет на Република България. Успоредно с това кандидатът за доцент е и хоноруван преподавател във ВУЗФ. Осъществява и трудова дейност като консултант, преподавател във фондации и частно училище.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Джеймс Бориславов Йоловски е преподавател по публични финанси и данъчен мениджмънт, основи на финансите, икономикс, финансов мениджмънт (на английски език) и публични финанси (на английски език).

Джеймс Йоловски е главен експертен сътрудник към Фискалният съвет на България. Извършва редица фискални анализи, изготвя мотивирани становища по стратегически бюджетни и отчетни документи, извършва мониторинг за спазването на числовите фискални правила. Джеймс Йоловски участва в редица конференции и експертни срещи на национално и европейско ниво. Също така провежда проучвания и разработва аналитични материали.

Може да се отбележи, че д-р Джеймс Йоловски е реализирал се университетски учен, научен ръководител и мениджър, преподавател и добър практик в областта на икономиката, по специално управлението на пенсионноосигурително дружество, управлението на допълнителни пенсионни фондове и управлението на животозастрахователно дружество.

4. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Въз основа на предоставената информация от д-р Джеймс Йоловски могат да бъдат направени следните констатации. Изследванията на кандидата и като обем, и като качество са в съответствие със ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и този на ВУЗФ, а за отделни позиции дори надвишават залегналите в тях изисквания. Кандидата има поредица от статии в индексирани и реферирани международни периодични издания.

Научната работа на д-р Джеймс Йоловски демонстрира познаване на важните проблеми в избраното направление на икономиката. Запознаването с хабилизационният труд позволява да се прецени, че целта на изследването е постигната, а произтичащите от нея задачи са получили адекватни решения. Ключовата теза на представената работа е доказана.

Представената монография е разработена в общ обем от 168 печатни страници, от които 8 се явяват приложение. Трудът съдържа увод, три глави, заключение, списък с фигури и таблици, библиографска справка и приложение.

В увода е аргументирана актуалността и значимостта на изследването. Темата е по принцип актуална предвид динамичното усъвършенстване на бюджетните методики вследствие на научното и технологичното развитие. Ролята и значението на този процес днес се повишава, поради различните предизвикателства, предизвикани от пандемията от

COVID19, военния конфликт между Руската федерация и Украйна, енергийната криза и високите нива на инфлация.

Обектът и предметът на изследването са ясно и точно дефинирани в увода. Обект са бюджетните практики в публичния сектор, предмет – влиянието на различни групи от фактори. Определени са цели, подцели и задачи на изследването. Основната цел е идентифицирането на различни фактори, повлияващи развитието на бюджетното управление в публичния сектор, и оценка на интензитета на техния ефект. Формулирана е тезата, че съществува необходимост от оптимизиране на бюджетното управление в публичния сектор, свързана с адаптирането към все по-динамично изменящите се условия на средата. Изчерпателно са посочени ограниченията на изследването. При разработването на труда д-р Йоловски е използвал нормативни актове и литература, актуални и съществуващи към 15.09.2022 г. За написването на представения труд авторът е използвал 68 източника на български и на английски език. Включени са 19 фигури и 25 таблици.

Трудът съдържа три глави, всяка от които с конкретна проблемна насоченост. Първата глава има научно-теоретичен характер, Втора – научно-приложен, а Трета представлява емпирично изследване – експертна оценка. В началото на всяка глава е представено обобщено резюме на съдържанието. Представеният труд е с балансирана структура по отношение на отделните си части. Написан е според изискванията на научния стил. Изложението на всяка от частите е последователно и логически структурирано.

Първа глава е със заглавие „Фактори на въздействие върху бюджетните практики“. Разработена е в обем от 43 страници. В нея авторът успешно реализира кратък исторически преглед, но с акцент върху функциите, които бюджетът е осъществявал. Необходимостта от тяхното разширяване се разглежда като вътрешноприсъщ фактор за еволюция на бюджетирането. Детайлно са представени бюджетни методики, характерни за публичния сектор. Разгледани са и такива, които са типични за частния с оглед заимстването на отделни принципи, които биха допринесли положително. Авторът е представил своите виждания за класифицирането на бюджетните методики, като е предложил матричен модел в зависимост от вида на данните, които се използват, и целите, които следва да бъдат реализирани.

Въз основа на направените изводи, д-р Йоловски обобщава различните функции по посока на които се е разширило през времето приложението на бюджетирането. В продължение на този въпрос той предлага и осъвременяване на понятието за бюджет, което да отрази представените в труда тенденции.

Разгледани са два примера за външни фактори на въздействие – фискалните правила и Зеления пакт. Първият от тях налага граници върху бюджетното управление, а вторият обуславя разработването на нова методика. Въз основа на наблюденията си върху тяхното влияние, авторът предлага модел за последователна оценка на въздействието на такива фактори върху бюджетния процес.

Втора глава е озаглавена „Влияние на външни фактори и извънредни събития върху бюджетните практики в България“ и е разгърната в обем от 52 страници. Тя е централна за изследването. Има научно-приложен характер, като анализът на бюджетното управление у нас е съотнесен към различни теоретични и нормативни постановки. В първата част на главата авторът обобщено представя особеностите на бюджетния процес в България. Впоследствие е представен сравнителен анализ за неговото протичане при стандартни и при извънредни условия, за да се установи ефекта от въздействието на последните.

Втората част от главата е посветена на макроикономическото прогнозиране. Отчита се съществено значение на прогнозите като основа и мотиви за разработване на държавните бюджети. Отново е осъществен сравнителен анализ на прогнозирането при стандартни условия и в условия на несигурност, като освен очакванията на Министерството на финансите са включени и тези на БНБ. Установена е точността на прогнозите чрез измерване на отклоненията спрямо отчетните данни.

В третата част на главата е изследвана динамиката на три основни бюджетни параметъра – общо ниво на приходите, общо ниво на разходите и бюджетно салдо. Те са разгледани в два тригодишни периода – при стандартни и при извънредни условия. Установена е промяна на курса на фискалната политика у нас, която става възможна вследствие на дерогацията на числовите фискални правила и политическите процеси.

Трета глава е озаглавена „Експертна оценка на въздействието на съвременните явления и тенденции върху бюджетните практики в Европа“. Тя е разработена в обем от 40 страници и представлява емпирично проучване – експертна оценка. В него са участвали 16 представители на независими фискални институции в държави от Европейския съюз, от които 10 са експерти, а 6 – членове. Чрез експертната оценка е потвърдена ниската степен на разпространение в практиката на представените иновативни бюджетни методики. Изследвани са различни фактори на влияние върху бюджетния процес. От една страна такива са външни изисквания или приоритети – като числовите фискални правила и ESG целите, а от друга – извънредни събития – COVID-19 пандемията, военния конфликт и високите нива на инфлация. Чрез

приложението на дисперсионен анализ е установено наличието на статистически значима зависимост относно оценката на респондентите за степента на влияние върху бюджетните параметри на COVID-19 пандемията и динамиката на БВП през 2020 г.

В обобщение може да се каже, че целта и задачите, поставени в монографичния труд са постигнати, а тезата на изследването е успешно аргументирана.

Към **научните приноси** в хабилитационния труд приемам:

1) Йоловски. Д. (2022). Съвременни тенденции при бюджетното управление на публичните финанси, София, Св. Григорий Богослов, ISBN 978-619-7622-45-4

1.1. Изследвани са съвременните тенденции при бюджетните методики като фактор за разширяване на функциите на бюджета. Осъществен е сравнителен анализ между практиките в частния и публичния сектор с цел да се идентифицират възможности за внедряване на определени подходи от първия във втория. Предложен е модел за матричен модел за класифициране на бюджетните методики в зависимост от поставените цели и данните, които имат водещо значение.

1.2. Предложен е модел за последователна оценка на външните фактори, които имат най-силно въздействие върху бюджетния процес. Последният се разглежда в два аспекта – процедура и параметри. Счита се, че прилагането на подобен модел допринася за управлението на това въздействие, което може да се осъществи чрез избор на подходяща бюджетна методика.

1.3. Изследвано е влиянето на основните фактори на въздействие върху двата аспекта на бюджетния процес за шестгодишен период в България. Идентифицирани са възможности за оптимизации, като са отправени конкретни препоръки. Осъществен е сравнителен анализ между макроикономическите прогнози на Министерството на финансите и на Централната банка, за да се установи степента на точност на всяка от тях.

1.4. При анализа на динамиката на бюджетните параметри е установена промяна в курса на фискалната политика, която става възможна поради дерогацията на числовите правила. Тя обуславя риск пред фискалната устойчивост на страната и пред реализирането на стратегически цели, сред които попада присъединяването на България към еврозоната.

1.5. Проведено е емпирично изследване с представители от независими фискални институции от шестнадесет държави в Европейския съюз. Измерена е силата на

въздействие на различни фактори върху двата аспекта на бюджетния процес чрез анализа на резултатите от осъществената експертна оценка. Установена е степента на разпространение на различни иновативни бюджетни методики.

- 2) Йоловски, Д. (2022). Бюджетното управление в оперативните организации в обществена полза, София, Св. Григорий Богослов, ISBN 978-619-7622-36-2

2.1. Изследвани са водещите ценности в организационната култура на организациите в обществена полза като фактори, обуславящи целите на бюджетното управление. Установена е нарастваща необходимост от такива субекти в условията на пандемията от COVID-19 и последващите събития. Тенденцията за повишаване на финансовия капацитет и социалното значение на тези организации е разгледана като предпоставка за необходимостта от усъвършенстване на финансовия мениджмънт, чрез който да се максимизират ефикасността и ефективността с оглед на отговорността към обществото.

2.2. Систематизирани са особеностите в административно-организационната рамка и в дейността на организациите в обществена полза, като са установени проблеми. На тази база са представени проекции и насоки за приложение на специфични за сектора бюджетна методика и управленски счетоводни модели, посредством които проблемите да бъдат ограничени.

2.3. Разработени са и са предложени модели за управление на ликвидността, за планиране на приходи в условия на несигурност и за алтернативна последователност при съставянето на оперативни бюджети в зависимост от различните условия в организациите в обществена полза. Отправени са препоръки за повишаване на прозрачността чрез различни оповестявания. 2.4. Проведено е анкетно проучване, в което са анализирани оценките за предложените модели и условията за въвеждането им в дейността на организациите в обществена полза. Емпиричните данни аргументират ползите от приложението на моделите в практиката.

Резултатите са интерпретирани като положителна апробация на предложените иновации.

- 3) Jolovski, J. (2022) Assessment of COVID-19 impact on fiscal sustainability and real GDP growth in Europe. KNOWLEDGE – International Journal, 54(1), pp. 87–93, ISSN 2545-4439. (Оценка на въздействието на COVID-19 върху фискалната устойчивост и реалния растеж на БВП в Европа)

3.1. Установена е силата на въздействието на пандемията от COVID-19 върху фискалната устойчивост и растежа, като са анализирани резултати от емпирично проучване – експертна оценка, с представители на седемнадесет държави от Европейския съюз.

4) Йоловски, Д. (2022). Приложение на фискални мерки като антиинфлационен инструмент в България. Управление в бизнеса и публичния сектор. Бр. 1/2022, с. 26- 40 ISSN 2815-391X

4.1. Оценен е ефектът от антиинфлационните бюджетни мерки, въведени през 2022 г. в България, чрез критичен анализ и изследване на динамиката на инфлацията у нас преди и след въвеждането им. Идентифицирани са два съществени риска, които произтичат от развитието на процесите, свързани с фискалната устойчивост и присъединяването на България към еврозоната.

5) Йоловски, Д. (2022). Финансово-счетоводни концепции в профилираното средно образование в България. KNOWLEDGE – International Journal, 53-1, pp. 119–124. ISSN 2545-4439

5.1. Чрез анализа на учебните програми по предприемачество за профилирано обучение в средното образование е аргументирано възприемането на последното като алтернатива на професионалното. Изводите от анализа представляват база както за стратегическото планиране на държавно ниво в областта на финансовата грамотност, така и за надграждане учебните програми в областта на икономиката във висшето образование.

6) Йоловски, Д. (2022). Макроикономическите прогнози като основа за бюджетно управление в условия на висока несигурност. Стратегически мениджмънт и регулиране на бизнес процесите в държавата. София. Св. Григорий Богослов, ISBN 978-619-7622-42-3, с. 103-113

6.1. Чрез изследването на динамиката при макроикономическите прогнози в условията на висока несигурност, предизвикана от пандемията от COVID-19, е аргументирана тяхната ненадеждност вследствие на непредвидима честота на публикуване и високи нива на отклонения между прогнозните и отчетените стойности.

7) Metalova, D., Jolovski, J. (2022). Impact of the COVID-19 pandemic on the economy and the fiscal policy of Bulgaria. Researching economic development and entrepreneurship in transition economies. ISBN 978-99976-57-04-6, pp. 65-76 (Оценка на въздействието на COVID-19 върху икономиката и фискалната политика на България)

7.1. Въз основа на анализа на макроикономическата среда и бюджетните мерки за преодоляване на пандемията в условията на дерогация на фискалните правила е установена динамиката при фискалните параметри. Изведени са негативни тенденции и рискове, свързани с понижаване на фискалното пространство, повишаване на държавния сектор в икономиката и цялостна промяна на посоката на фискалната политика.

8) Йоловски, Д. (2022). Зеленото бюджетиране като иновативна бюджетна методика – средство за постигане на глобалните климатичните цели. Счетоводството – наука, образование, практика. София. Издателски комплекс – УНСС. ISBN 978-619- 232-627-2, с. 238246

8.1. Установена е приложимостта на иновативната методика на зеленото бюджетиране в дейността на различните стопански субекти, като въз основа на осъществения анализ е идентифицирана необходимост от повишаване на експертизата с оглед очакваното разширяване при използването на методиката.

9) Рупска, Т., Йоловски, Д. (2021). Приложение на иновативни технологии при обучението по счетоводство в средното образование. Счетоводство и дигитализация. Издателски комплекс – УНСС, с. 357-366. ISBN 978-619-232-4698

9.1. Идентифицирани са ключови понятия от областта на счетоводството, заложиени в одобрените от Министерството на образованието и науката учебни програми по технологии и предприемачество за гимназиален етап, като са оценени приложимостта и ползите както от специфични, така и от универсални иновативни технологии в сферата на образованието. 10) Йоловски, Д. (2021). Повишаване на прозрачността при оповестяване на финансовото представяне и социалното въздействие на организациите в обществена полза. Сборник с доклади от Шестнадесета годишна международна научна конференция на младите учени „Икономиката на България и Европейския съюз: предизвикателството COVID-19". София. Св. Григорий Богослов, с. 325-333

10.1. Аргументирано е нарастващото значение на организациите в обществена полза в условията на предизвиканата от COVID-19 криза, като на тази база е установена необходимост от повишаване на прозрачността в техните оповестявания. Те са разглеждани в две направления – финансово представяне и социално въздействие, като са идентифицирани възможности и са отправени препоръки относно оповестяванията.

11) Йоловски, Д. (2021). Планиране на доходите в пенсионна възраст в контекста на дългосрочното управление на личните финанси. Сборник с доклади от конференция „РЕРР – Регламент и технически стандарти за пазарна реализация“. София, Св. Григорий Богослов, с. 84-94, ISBN 978-954-8590-93-8

11.1. Въз основа на осъществен сравнителен анализ на тенденциите при развитието на всеки от трите стълба на пенсионната система в България, са изведени предимствата на Паневропейския персонален пенсионен продукт (ПЕПП), като е аргументирана необходимостта от проактивно планиране на доходите в пенсионна възраст с оглед ефективно управление на личните финанси.

12) Йоловски, Д. (2020). Анализ на ефективността и ефикасността на организациите с идеална цел. Сборник с доклади от Четиринадесета международна научна конференция на младите учени "Икономиката на България и Европейския съюз в дигиталния свят". София. Св. Григорий Богослов, с. 357-366. ISBN 978-954-8590-68-6

12.1. Изведени са предимствата и недостатъците на различни методи за оценка на ефективността и ефикасността от дейността на организациите с идеална цел въз основа на критична оценка и осъществен сравнителен анализ. На тази база идентифицирани информационни потребности, като са отправени препоръки относно възможностите за удовлетворяването им.

13) Рупска, Т., Йоловски, Д. (2021). Приложение на иновативни технологии в управленските счетоводни модели в условията на дигитализирана счетоводна система. Научни трудове на УНСС. София. Издателски комплекс – УНСС. с. 233- 257, ISSN 2534-8957

13.1. Идентифицирани са съвременни технологии, чрез които се усъвършенства счетоводната система в предприятията, въз основа на осъществен анализ относно въздействието на дигитализацията върху счетоводството.

13.2. Установена е степента на приложение на идентифицираните технологии чрез емпирично анкетно проучване, като са идентифицирани неизползвани възможности за усъвършенстване на приложението на управленски счетоводни модели чрез иновативни технологии в условията на дигитализирана счетоводна система.

14) Йоловски, Д., (2022). Кайзен концепцията като основа за съвременна бюджетна методика. Колективната монография 2021 "България и ЕС: Финанси, Счетоводство, Финансов контрол".

София. Издателски комплекс – УНСС. с. 372-386, ISBN 978-619-232-591-6.

14.1. Въз основа на два самостоятелни анализа – относно методиката на осъществяване на бюджетиране и същността на кайзен концепцията, са изведени възможности за интегриране на последната в бюджетните методики с цел усъвършенстването им.

15) Йоловски, Д., (2021). Управление на паричната маса в България. Основни характеристики на финансовата политика на България. с. 5-46. София. Св. Григорий Богослов, ISBN 978-6197622-03-4

15.1. Въз основа на тенденциите при управлението на паричната маса и други съпътстващи събития са идентифицирани са различни периоди, които се характеризират със съответстваща динамика при основните монетарни инструменти.

15.2. Оценено е въздействието на различни събития, като въвеждането на паричен съвет и провеждането на неконвенционална парична политика от централните банки в световен план, върху паричната маса в България.

16) Йоловски, Д., (2019). Анализ на социално-икономическото значение на организациите с нестопанска цел в България за периода 2008-2017 г. Икономиката на България и ЕС в дигиталния свят - колективна монография. София, Издателски комплекс – УНСС, с. 451-468. ISBN 978-619-232-208-3

16.1. Установена е динамиката при числеността и заетостта в нестопанските организации за десетгодишния период – от 2008 г. до 2017 г., като са установени фактори, които оказват въздействие върху нея. Аргументирано е повишаващото се социално-икономическо значение на тези субекти.

17) Gordo, E., Casey, E., Oliinyk, I., de Groen, W., Ramos, J., Jolovski, J. (2021) The role of the Independent Fiscal Institutions in assessing the sustainability of high public debt in the post-Covid era. Contribution to the European Fiscal Board annual conference.

17.1. Въз основа на изследване на влиянието на пандемията от COVID-19 върху нивата на публичния дълг в държавните от Европейския съюз, са отправени конкретни препоръки по отношение на преодоляване на условията на висока несигурност с оглед поддържане на фискалната устойчивост и устойчивостта на публичния дълг.

18) Йоловски, Д., Делинешева, М., Радичков, С. (2019). Ръководство за работа със Smart CreatAR, София. Образование 5.0, ISBN 978-619-91245-0-5

18.1. Предоставени са методически насоки за приложение на съвременната технология добавена реалност при създаването на образователни ресурси с цел прилагане на геймификация и повишаване на ангажираността на обучаемите.

4. Оценка на личния принос на кандидата

Не съм открил форми на плагиатство. Нямам съмнение за личния принос на кандидата в представените научни трудове, книги, студии и публикации.

5. Критични забележки и препоръки

След подробното ми запознаване с представените материали не установих наличието на съществени пропуски, неточности или противоречия. Може би някои постановки по изследваната проблематика не съвпадат с моите схващания, но това са персонални трактовки и интерпретации на кандидата и те могат да бъдат защитени от него. Затова смятам, че те не оказват влияние върху общата ми положителна оценка и не омаловажават научните постижения на кандидата. Ето защо бележките ми имат по-скоро насочващ и препоръчителен характер за бъдещите му изследвания, а именно:

- на места намирам реализирано голямото желание на кандидатът да ни поднесе колкото е възможно по-богато съдържание, което води до разпиляване в не винаги подходящи детайли;
- някои схеми, таблици и графики, макар и много грижливо и обосновано изработени, биха могли да се експлоатират по задълбочено.

6. Лични впечатления

Познавам д-р Джеймс Йоловски от съвместната ни работа в ВУЗФ. Прави впечатление, задълбоченото познаване на областта на научните му интереси и активността, която определено показва през последните години. Те показват сериозен и ерудиран изследовател, със задълбочена теоретична подготовка и доказана способност за самостоятелни научни изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представените комплект документи и материали, представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Правилника.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, убедено давам своята положителна оценка и препоръчам на Научното жури да изготви докладпредложение до Академичния съвет за избор на **д-р Джеймс Йоловски** на академичната длъжност „доцент“ във ВУЗФ по професионално направление 3.8. Икономика (Бюджетно управление и иновативни бюджетни методики)

Подпис:

София

доц. д-р Радостин Григоров Вазов

02,12,2022г.